

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

OP OG NED AD ALGADE

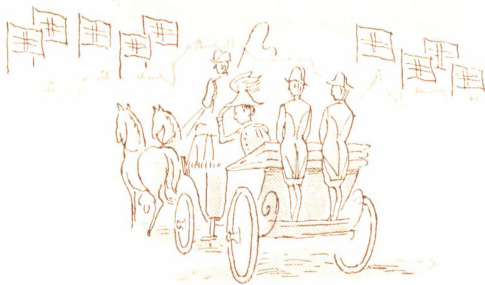
Albert Thomsen

Op og ned ad Algade

HOLBÆK 1943

Illustreret af ERIK LIND

Det var Mandagen den 18. November 1844. Overalt i den lille By vajede Dannebrog fra tidlig Morgen. Dagen var kommet, den længselsfuldt ventede, da Holbæks Indvaanere skulde forundes den Glæde at se Landsfaderen, Kong Christian den Ottende, gæste deres By.

Æreporte med det kgl. Navnechiffer var rejst baade i Smedelundsgade og ved Strandporten, og straks efter Frokost begyndte Købmand Ollendorffs Karl at strø hvidt Sand paa Fortovet og Kørebanen; nede fra Blegstræde kom Folk med Hestevogne og Trillebøre fulde af Sand, og inden Middag var hele den brede Algade smukt overstrøet.

Knapt var Middagsopvasken til Side, før Farver Nehammers Nicoline og deres Pige begyndte at drysse grønne Kviste paa det graahvide Sand foran Farver-

gaarden paa Hjørnet af Algade og Blegstræde. Snart var andre unge Piger i travl Virksomhed overalt paa Gaden; Vedbend og Vinca fløj fra deres Hænder udover den puklede Brolægning.

Unge Købmand Seidelin raabte muntert fra sit Trappetrin til Naboens Datter: Hør, Jomfru Nicoline, strør I ikke ogsaa lidt paa mit Fortov?

Jo, svarer hun smilende, siden De hverken har Kone eller Pige, maa vi vel sørge for, at der ogsaa ser anstændigt ud henne hos Dem!

Allerede ved 2-Tiden begyndte Borgerne med deres Madammer i vældige Krinoliner at vandre ud til Københavnsporten, hvor Modtagelsen skulde finde Sted.

Og da Kirkeuret slog 3, drøned de første Kanon-skud ud over Byen, mens Klokkerne begyndte at ringe, for nu rullede den kongelige Karet ind gennem Æreporten. Efter at Borgmesteren, Justitsraad Petersen, havde ønsket Hs. Majestæt velkommen, „kjørte den elskede Landsfader“, som Berl. Tidende fortæller, „gjennem den talrigtforsamlede Menneskemasse ad Hovedgaden til vor Borgmesters elegante Bolig, hvor det behagede Hs. Majestæt at aftræde og give Cour til Byens Embedsmænd og Omegnens Honoratoires, medens vort smukt munderede Borgerchor parade-

rede udenfor.” Efter et kort Besøg ved det nye Havnebassin overværede Kongen en Sprøjteøvelse paa Torvet, Brandmajoren svedte af Nervøsitet under sin Fjerbuskhat, og Brandfolkene asede med de gamle Sprøjter, mens Straalemesteren jonglerede virtuost med sit Straalerør og sendte det plaskende Vandspring helt op paa Taget af et toetages Hus.

Majestæten udtalte sin Tilfredshed, og saa gik Turen hen til Klosterkirken, hvor alle Lysekroner var tændt og kastede et underligt Skær af Middelalder op under Hvælvingerne og ind mellem Pillerne. Kongen tog Plads i en Lænestol, Orgelet holdt op at spille, og Sognepræsten, den lærde Dr. phil. & teol. I. H. Larsen, holdt en kort Tale; siden Erik af Pommern for 400 Aar siden besøgte Holbæk, sagde han, havde ingen dansk Konge gæstet dette Herrens Tempel.

I den nylig istandsatte Borgerskole, hvor der nu er Bibliotek, ventede Drengene i stor Spænding de høje Herrers Ankomst. Kongen bad Kateketen, Dr. phil. Suhr, samtale med Børnene om en Materie fra den christelige Børnelærdom, og de svarede til Majestættens Tilfredshed kvikt og vel informeret.

Derefter gik man over Gaden og besaa Raadhuset, og Borgmesteren beklagede, at det ikke var lykkedes

at faa det færdigt til i Dag. Kongen syntes, det var et pænt Hus, men det vilde vist snart blive for lille, og deri fik Majestæten Ret. Saa kiggede man lidt paa Borchs Haandgjerningsskole og Friskolen inde i Gaarden, altsammen net og beskedent.

Da Kongen paany kørte op til Torvet, var det ved at blive mørkt, men der mødte ham nu et straalende Skue: op og ned ad Algade var alle Vinduer illumineret, hvor saa det morsomt ud! Der var næsten ikke en Rude, hvor ikke Tællelysene blafrede i Stager, Flasker eller Underkopper; hos Kornerups og Smiths var der sat skønne Sølvkandelabre i Vinduerne.

Kong Christian gav nu hos Borgmesterens en hastig Audiens for Stadens Borgerrepræsentanter, indtog en liden Forfriskning, og præcis Kl. 6 steg han paany til Vogns, tog en huldsalig Afsked og rullede ned ad Algade. Foran og bagefter den kongelige Vogn red en frivillig Eskorte af unge Gaardmænd fra Omegnen, i blaa Vadmelstrøjer med Sølvknapper, Hjørteskindsbukser, blanke Støvler og høje Skorstensrør. Hele Gaden var i det blinkende Lys et Hav af Mennesker, som vinkede og raabte Hurra.

Ude ved Strandportens gransmykkede Portal fik

Landsfaderen den sidste Afskedshilsen; her hyldedes han af „Den borgerlige Forening”s Medlemmer, som havde taget Stade udenfor deres festligt illuminerede Lokale.

— Det blev sent, inden Folk kom til Ro den Aften; megen Kaffe blev drukket og mange Piber røget, mens man drøftede Dagens Begivenheder.

Inde hos Farver Nehammers sad unge Seidelin og lyttede til den gamle Farver, som paa sit pudsige Maal — han var indvandret Østerriger — fortalte om, hvor smaat og fattigt alt i Holbæk var, da han i 1807 tog Borgerskab her. Men nu var Staden i Fremgang, derom vidnede alt det, Kongen havde set i Dag: ny Havn, nye Skoler, nyt Raadhus, ny Bro-lægning og den nye Sygegaard, som var under Arbejde ude ved Vippebanken. Købmændene tjente sig rige ved Kornhandel paa England, og Haandværkerne havde fuldt op at gøre. Holbæk gik sikkert en god Tid i Møde!

Da Seidelin bød Godnat, fulgte man ham ud gennem Porten. Det var begyndt at blæse, de mange Vedbendkviste trillede hen over Sandet, alle Vinduesruder var sorte nu, men Maanen lyste ind mellem farende Skyer.

Naa, Jomfru Nicoline, hvad synes De saa om Kongen? spurgte Seidelin, da han med Varme trykkede hendes Haand til Afsked.

Han var ligesaa pæn som paa Billederne, og saa venlig. Det er nok den kønneste Konge, vi har haft, svarede hun. Og blev lidt rød, for hun kom pludselig til at tænke paa en ung Købmand, som heller ikke var af de grimmeste.

Seidelin laaste sig ind ad sin Butiksdør; her lugtede saa fortroligt af Cheviot, Merino, Dowlas og Kashmirsjaler; han saa sig om i Halvmørket: en lille beskeden Butik. Men den skulde blive større! Det var i Fjor, han lejede dette Hus af Nehammer og aabnede sin Bod d. 10. Oktober 1843; han vilde huske den Dato. De store Købmænd havde nok smilet, da de hørte om hans tossede Idé, at grunde en Forretning udelukkende med Manufakturvarer; alt saadan noget havde de jo selv som en Afdeling i deres Bod, men man kunde da ikke ernære sig af det alene! Nu havde han imidlertid klaret det første, svære Aar, den lille Dørklokke klingrede lystigt hele Dagen. Byens Madammer og Jomfruer havde forlængst opdaget, at hos Seidelin fik man det sidste nye, det fikseste, det solideste.

— Vinteren gik, og næste Sommer, den 27. Juni 1845, viedes i Klosterkirken Jfr. Christiane Nicoline Nehammer og Ungkarl Sabinus Theodor William Halvor Seidelin. Gennem Farvergaardens aabne Vinduer kunde man ud over Algade høre lidt af Bryllupskvadet, som Brudgommens Fader, den gamle Apoteker fra Skanderborg, havde digtet:

Som Cæsar fordum hørtes sige:
„Jeg kom, jeg saae, jeg vandt!”
saa kaared Ynglingen sin Pige
og til sit Bryst en Lillie bandt;
en Freya, iført jordisk Muld,
nedsteg fra Valhal, blev Ham huld . . .

Borgmesteren er flygtet! Har du hørt det? Han kørte ud af Byen i Huj og Hast nu for lidt siden! Saaledes løb Rygtet fra Dør til Dør op og ned ad Algade den 2. Maj 1848.

Og sandt var det. Ud over Landet talte man om „Revoluten i Holbæk”.

Det var Haandværkssvendene, der begyndte. Hidtil havde tyske og danske Svende arbejdet sammen som gode Kammerater, men Slesvigholstenernes Oprør og især Preussernes Indmarch og vort Tilbage-tog fra Dannevirke den 23. April skabte en voldsom Harme og en brændende national Begejstring.

I Holbæk arbejdede dengang ca. 50 tyske Haandværkere, især Murersvende, som opførte Brændevins-Dampbrænderiet i Nygade. Den 1. Maj forlangte de danske Svende, at Borgmester Petersen skulde udvise

de fremmede, og da han nægtede det, gik Svendene op til Brænderiet og kommanderede dem til at forlade Arbejdet. Der blev snart stort Opløb paa Hjørnet af Algade og Nygade.

Nu viste Borgmesteren sig, fulgt af et Par Betjente. Alvorligt manede han til Ro i Kongens og Lovens Navn, og da det ikke hjalp, lod han Betjentene hugge ind paa Mængden og sprede Opløbet med Stokkeslag. Gaden genlød af Hujen og Hysten, da han gik tilbage til Raadhuset. Stemningen nærmede sig Kogepunktet.

De danske Svende lod ham paany ved en Deputation vide, at der blev ikke Ro i Staden, før Murerne var væk, men han gav paany et affejende Svar.

Efter Fyraften var Algade sort af Mennesker, Læredrengene peb i Fingrene, i Porte og paa Butikstrapper stod Borgerne og fordømte i vrede Ord Borgmesterens Adfærd, Madammerne sad ved Gadespejlene, og Børnene var ikke til at faa i Seng den Aften.

Lidt efter sendte Borgmesteren Bud efter den nylig genoprettede Borgervæbning, men den nægtede at assistere, og saa rykkede han da igen ud paa Algade i Spidsen for 4—5 Betjente og Vægtere. Han maatte raabe højt for at faa Ørenlyd, da han befalede Folk

at passere Gaden, og han truede de genstridige med Stokkeprygl og Arrest.

Nu traadte et Par besindige Borgere hen til ham og sagde: Betænk dog, Hr. Justitsraad, hvad De gør! Men han var ikke modtagelig for Fornuft, Betjentene fik deres Ordre, og snart susede de tykke Egespir ned over de nærmeststaaende. En kort Tid bølgede Kampen frem og tilbage, men snart maatte Rettens Haandhævere trække sig tilbage til Raadhuset.

Holbækkerne var rasende. Til langt ud paa Natten vedblev Urolighederne; baade hos Betjentene og hos Borgmesteren blev der kastet Sten ind ad Ruderne; ogsaa flere Borgere fik deres Vinduer slaet ind den Nat.

Næste Morgen var Justitsraaden konfus og raadsvild. Nu gav han pludselig Murersvendene Ordre til straks at forlade Byen. Opad Dagen drog de bort, men det hjalp ikke, og da Gadespektaklerne om Aftenen begyndte igen, forlod ogsaa han Byen.

Heller ikke denne Nat blev der Ro; op og ned ad Algade drog ungdommelige Tumultuanter, de sang de nye Krigssange og slog endnu flere Ruder ud. Næste Morgen, den 3. Maj, samledes Borgerrepræsentanterne og vedtog at give Amtmanden Besked

om Borgmesterens Flugt og tromme Borgerne sammen til et Møde Kl. 3, hvor et borgerligt Sikkerhedspoliti skulde dannes.

Saa blev der nogenlunde Ro, men den nationale Begejstring voksede fra Dag til Dag. Mangen Sommeraften drog Læredrenge og anden Ungdom gennem Gaderne, syngende „Den Gang jeg drog af Sted”. Rundt i Hjemmene strikkede og syede Damerne til Soldaterne, Boghandler Bertelsen afsendte store Pakker med Undertøj, Tæpper, Støvler o. s. v., og Toldkasserer Jacobi lavede en Firskillings-Subskription.

Stor var Jubelen, da Rygtet om Fredericiaslaget den 6. Juli 49 naaede Byen; et Par Dage efter sluttedes der Vaabenstilstand, og Tropperne vendte hjem. Nogle af dem sejlede til Kalundborg og skulde passere Holbæk paa Vejen mod København.

En festlig Modtagelse forberedtes, og Algade fik igen en af sine store Dage. Ved Middagstid den 6. September samledes Borgerrepræsentationen, Laugene og mange Borgere ved Raadhuset og drog med Musik i Spidsen ned over den brede Hovedgade. Her bølgede det rødt og hvidt af Dannebrogflag, over Brostenene var drysset Sand og grønne Kviste, alle Huse var pyntet med Flag og Vimpler, grønne Kranse og

lange Guirlander af Høstens brogede Blomster. Et festligt Syn!

Da Optøget kom til Strandporten, som var om-dannet til en Æresportal, tog man Opstilling ved den ene Side og oppebiede Soldaternes Ankomst. Snart kunde man høre deres Trommer ude ved Lunden, og da de naaede Porten, holdt Amtmand Pløyen en Velkomsttale og udbragte et Leve for dem. Om-bølget af Hurraraab drog Krigere og Borgere i samlet Flok op ad Algade, ud for Postgaarden gjordes Holdt, og Amtmanden udtalte Byens og alle Danskes Taknemmelighed for udvist Mod og Tapperhed, en omdelt Sang blev sunget, og der raabtes igen Hurra; til sidst takkede en Officer og udbragte et Leve for Holbæk By og dens brave Borgere!

De følgende Dage indtraf nye Batailloner, som fik en lignende Modtagelse, og et Par Dage senere fulgte saa Indtoget i København, som vi ser det paa Otto Baches Maleri.

— Mellem de to slesvigske Krige havde Handelen gode Tider. Hamborg, hvis Forretningsfolk og Børs hidtil havde spillet en dominerende Rolle for de smaa danske Byers Erhvervsliv, var for en Tid slaet ud. I Stedet vendte man sig mod England og Frankrig.

Og ligesom Købmand Seidelin er en af de første Manufakturhandlere i Provinsen, saaledes er han ogsaa blandt de første, som direkte fra England importerer Klæde, Silke, indiske Tørklæder og anden Herlighed. Ollendorff længere oppe ad Gaden er ogsaa en Foregangsmand, en af de første danske Specialister i Kolonial-, Vin- og Delikatesse-Branchen, med egen Import fra Spanien og Frankrig. I 1845 opførte han sin Købmandsgaard, med en moderne Butik. Seidelin købte 1844 sit Hus af Farver Nehammer, 1853 lod han det nedrive til Grunden og et nyt opføre.

Der kommer tre gæve Mænd opad Gaden, Byfogedfuldmægtig Blum, Tømrermester Fugl og Murermester H. P. Dithmer; de skal ind til Seidelin og brandtaksere hans nye Hus. I Dag, d. 27. Juli 53, er det færdigt; ved et Glas Vin lykønsker de ham med det. Flot Hus, siger de, to Etager solid Grundmur, Skiffertag, Butik med polerede Diske og Reoler, en dejlig Lejlighed ovenpaa og ud i den nye Sidefløj! Er den lille Frue nu tilfreds?

Jo, det var hun absolut. Men for Seidelins Virke-trang var selv denne nye Pragtbutik ikke tilfredsstillende. Allerede 1855 sælger han Forretningen til

W. R. Tidemand, flytter til København og grundlægger Firmaet S. Seidelin. „Den borgerlige Forening” gør Afskedsfest for ham, skænker ham en Sølvpokal, følger ham hjem og udbringer et nifoldigt Hurra for ham!

— Der sker saaledes stadig noget paa Algade. Postgaarden bliver ombygget til to Etager i 1853, flere Købmænd lader deres Ejendomme modernisere, og paa Hjørnet af Klosterstræde oprettes 1856 endnu en stor Specialforretning, A. M. Bjørns Isenkrambutik.

— Høj og rank som en Gardist stoltserer en ny Politibetjent ned ad Gaden. Groth hedder han, og han er bestemt ingen almindelig Betjent; han har gjort Treaarskrigen med som frivillig, blev saaret flere Gange og dekoreredes personlig af Frederik VII med Dannebrogskorset ved Revuen paa Lerbæk Mark. Der staar Respekt om hans høje Skikkelse. Han pyn-ter paa Algade!

Dannevirke er rømmet! Der er kommet Telegram nu til Morgen!

Fra Dør til Dør gik Budskabet, og denne forfærdelige Søndagmorgen, 7. Februar 1864, glemtes aldrig. Børnene stirrede undrende paa de ældre, der sad stille og grebne med taarefyldte Øjne.

Siden kom andre Jobsposter: Jyllands Besættelse, Stormen paa Dybbøl og Tabet af Als.

Indsamlinger til Soldaterne og deres Familier begyndte igen. Politibetjent Groth meldte sig paany som frivillig; det samme gjorde Jernstøber Frandsen, og begge vendte hjem som Løjtnanter.

Saa kom Efterretningen om, at 17. Regiment skulde indkvarteres i Holbæk under Vaabenstilstanden.

En varm Augustdag kom de med Musik og Trommer marcherende op ad Algade; lidt trætte og sløje

saa de ud; de vendte jo ikke hjem med Sejr som i 49. Men Holbækkernes varme Begejstring tændte Lys i deres Øjne. Pigerne overdængede dem med Blomster, alle Flag var ude, og paa Torvet bød Borgmester Müller Velkommen, hvorpaa Major du Plat svarede: Soldater, lader os besvare den hjærtelige og kjærlige Modtagelse, som man har beredt os, med et Hurra for denne By og dens brave Borgere!

Snart var hele Algade et broget Virvar af Krigere og Kvarterværter; de fleste Hjem i Byen fik en Jens eller to, og nogle fik 10—20 Mand, for der skulde skaffes Plads til 1582 Menige og 147 Befalingsmænd. Et Par Dage efter hjemsendtes Halvdelen, det ældre Mandskab, men Resten, 6—700 Mand, blev her til den 28. November. De befandt sig saa godt hos det flinke Borgerskab, at man med gensidig Sorg tog Afsked, og den halve By fulgte Krigerne paa Vej ud ad Smedelund.

— Efterhaanden faldt Byen til Ro, indtil nye Begivenheder optog Sindene. Først og fremmest den sørgelige Fredsslutning, da vi mistede Hertugdømmerne. Og saa de hjemlige Sensationer. Groth viste sig igen paa Gaden, ladet med Historier fra Felten, Gartner Mads Nielsen vender hjem fra tysk Krigs-

fangenskab i Wittenberg, Borgmesteren forbyder al Gudstjeneste i Klosterkirken, for Murer Dithmer siger, at Hvælvingerne er ved at styrte ned, hvilket bekræftes, da den kgl. Bygningsinspektør har synet Skaden. Kirken maa rives ned, erklærer han.

— Hele Sommeren 65 har Drengene med nærgaaende Interesse overværet Nedlægningen af Gasrør i Hovedgaderne med Stikledninger til Lygtepæle og ind i Husene.

Købmand Tidemand har fulgt Apoteker Ipsens Frue ud og udtrykker sin Beundring for hendes nye Mantille, mens han galant gelejder hende over Brædderne, der danner Bro over Udgravningen. Nu kommer den permitterede Krieger, Premierløjtnant Frandsen, nede fra sit Hjem paa Børsen; han skal ud paa Jernstøberiet. Som sædvanlig vrimler hans seks-syv smaa, hvide Pudelhunde omkring Benene paa ham. Det var godt, om vi snart kunde blive fri for dette her Roderi, siger han til Tidemand. Jo, det skal De have Ret i, Løjtnant, men det bliver jo dejligt at faa Lys paa Gaden til Vinter! Og i Butikkerne!

Og det blev en straalende Aften, den 9. December, da Gaslygterne første Gang tændtes op og ned ad Algade. Alle maatte ud og se det, og fra Stræderne

kom i den mørke Vinteraften gamle Folk med Støttekæp rokkende op for at opleve dette Eventyr, de tændte Lygters Parade langs Fortovene. Ungerne stod i bar Skjorte paa Stolen ved Vinduet og betragtede med runde Øjne Teknikkens sidste Fremskridt.

Nu lyder der Musik oppe fra Postgaarden, Petersen har lavet Borgermiddag i Dagens Anledning, og se, nu marcherer de minsandten, de skal ned og raabe Hurra for Gasværket!

Det er utroligt, siger de gamle, da de lister hjem til Tællepraasen; og saa er der endda dem, der mener, at man kan koge Mad paa saadan noget sur Luft i et Jernrør! Kunsten stiger.

— Algade i Gaslygters Skær. Algade i Soldatermodtagelsens glade Jubel. Algade i Oprør. Ja, men allerhelst skulde man nu se Gaden paa en Markedsdag!

Hele Natten før det store Sommermarked genlød den af Vognrummel, af travle Folks Arbejde og Snakken, og da Solen stod op ude over Labæk, præsenterede den store, brede Gade sig i al sin brogede Herlighed. Telt ved Telt paa begge Sider, Telte med Honningkager fra Christiansfeldt, Telte med Sko og Støvler, Telte med Potter og Fade, Telte med Hatte og Kasketter, Telte med Stokke, Piber og Spinde-

rokke, Telte med Kobbersager, Telte med Tobak og Cigarer, Telte med Modestads, Blonder og Baand og Otteskillingstelte med Nürnbergerkram. En Vrimmel af Mennesker allevegne, Bønder og Byfolk i skøn Forening. Om Formiddagen er der størst Trængsel i Labæk og paa Markedspladsen, hvor der handles om Heste og Kreaturer.

Øverst paa Algade udfor Postgaarden holder Gøglerne til. Udraaberne vræler op, ringer med Klokker og blæser i Trompet: Nu begynder Forestillingen! Der er endnu en enkelt Plads i Kongelogen! Her forevises en ægte, afrikansk Kannibal, som har ædt sin egen Svigermor efter Brylluppet! Se med Sympathi paa ham!

Et andet Sted ser man den berømte Havfrue, som blev fanget en Sommerdag mellem Jul og Nytaar ud for Anholt! Værsgo, hold Dem ikke tilbage, De kommer ind med det samme!

Landsbyungdommen stirrer gysende paa de bloddryppende Reklamer foran Vokskabinetet, hvor den spanske Inkvisitions Ofre og Torturens Rædsler forevises. Det huskes siden hjemme i Kisserup.

I sit lille Telt sidder oppe paa Bordet den armløse Kunstmaler Wiese, omgivet af Farvekopper, Pensler

og Blyanter. Giv ham en Mark, saa tegner han dig en Rose; se hvor smukt han fører Blyanten mellem de fine, hvide Tæer, nu griber han en Pensel og maler Rosen rød. Nedenunder skriver han en Sentens: Uden Sorger lever ingen!

Gennem Markedslarmen lyder en konstant Jammer fra 3—4 Lirekasser og et Par Violiner. Den ene Liremand er Veteran fra Krigen og bærer Krigsmedaille. Paa Kassen hænger et Skilt:

Jeg haver misted det eene Been ved Frederits.

Ærbødigs

Jens Olsen.

Har I nogen Handel? raaber Agent Ollendorff ind til Tidemand, som just tager Afsked med Sognefogedens Kone fra Butterup.

Jo Tak, svarer han, jeg tror, vi har solgt mindst 12 franske Schawler i Eftermiddag.

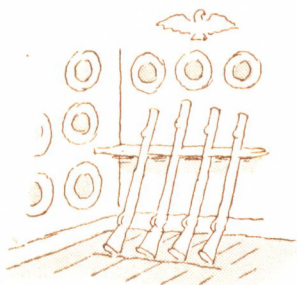
Og Agenten spadserer videre, nikker ind i Teltet til Buntmager Tofte, som er ved at prøve Kasket paa en Bondemand, og standses af Bryggeren, som absolut vil vise ham et Avisudklip med et Brev fra en Soldat, som takker for al den Venlighed, Holbækkerne viste ham og hans Kammerater under Ind-

kvarteringen. Se nu her, Agent: Særligt takkes Ølbrygger Laurits Petersen! Guds Fred ledsage baade ham og alle de andre gode Beboere af Holbek!

Konsul Smiths store Gaardsplads er myldrende fuld af Bøndervogne. Selv er han allevegne paa Færde, bakkende paa Merskumspiben. Men han tager sig dog Tid til en lille Tur ned gennem Haven til Skibsbygger Mortensen; han er snart færdig med Skonnert „Mathilde”; i næste Maaned løber hun af Stabelen. Og saa har Konsulen ti Skibe paa Søen.

Nu kommer den store, gule Postdiligence rumlende op ad Gaden. Kusken blæser i Hornet for at skaffe Plads gennem Menneskemylderet. Se bare, her er Marked i Dag, siger en af Passagererne, en ung Herre, til Jomfruen i Hjørnet. Naar vi holder, gaar jeg over og køber et Honninghjerter til Dem!

Hvor Fanden har du lagt mine ternede Bukser, Mille? raaber Kobbersmeden til sin Kone. Jeg naar det pinedød ikke! Hør, nu kommer Musikken!

Tag det med Ro, Fatter, svarer hun inde fra Stuen, her er de, jeg skulde jo have taget den store Plet af, den fra Skovturen, da du satte dig i Smørret. Klokkeren er da ogsaa kuns et Kvarter over seks.

Hun kigger mellem Pelargonierne ud paa den morgenstille Algade. Nu trutter og trommer Orkestret forbi; de gaar en Tur gennem Byen for at vække Skydebrødrene, for i Dag er den store Fugleskydningsdag. Hist og her hejses Flagene.

Snart efter vandrer Fatter i Stadstøjet op til Postgaarden, hvor Musikken nu koncerterer, mens Brødrene samles inde i Hjørnestuen ved en Morgenbitter. Alle bærer Fugleskydningselskabets Emblem, en lille

Sølvfugl i grøn Sløjfe. Der hilses paa en gammel Bekendt, Grosserer Seidelin, som er taget her ned med Diligencen i Dagens Anledning.

Man stiller op til Afmarch. Først hen for at hente Amtmanden og derefter ud i Smedelundsgade til Købmand Ferdinand Jensens Gaard, han er Fuglekonge, og fra sin Trappe modtager han nu Undersaatternes Hyldest. Over Brystet bærer han det brede, grønne Kongebaand med den store Sølvpapegøje.

Processionen bevæger sig derpaa ud til Labæksporten, hvor en Række Vogne venter, Selskabet stiger op og ruller ud til Skydepladsen i Dragerup Skov. I Kongens Vogn befinder sig ogsaa et Par Kurve Vinflasker; efter Traditionen skal han fylde Rhinskvin i Selskabets fine Vinanker med Sølvbaand og Sølvhane, og det tager sin 20—25 Bouteiller.

Snart knalder Bøsserne i den grønne Skov, og hen paa Eftermiddagen kører de ud for at se, hvorledes de kære Ægtemænd har klaret Frokostens Strabadser. Ind under Aften falder det afgørende Skud: Ferdinand er for anden Gang blevet Fuglekonge! Der skydes med Kanoner til hans Ære. Og hele Aftenen gaar Ballet lystigt i Selskabets søjleprydede Dansepavillon tæt ved Skovfogedhuset.

Det er St. Hans Aften 1868, og da de trætte Brødre og Søstre rumler hjem, ser de Blussene flamme op mod den skyede Solnedgangshimmel. Et stort Baal nedenfor Færgekroen spejler sig i Fjorden.

Næste Formiddag løber Rygtet op og ned ad Al-gade: Seidelin har i Aftes lovet at skænke 5000 Rdlr. Sølv til en ny Kirke!

Henne paa Hjørnet af Klosterstræde ved Amtmandsboligens Taarn mødes gamle Pastor Galskjøt og hans Organist, Bertelsen, som tillige er Boghandler og i Privatlivet en fin Kammermusikus.

Ja, nu kommer der Liv i Indsamlingen, siger Pastoren, Amtmanden vil give 2000 Rdlr., men Seidelin vil kun være med, hvis det bliver en ny Kirke, en ny Kirke, siger jeg Dem, kære Bertelsen, og efter Professor Hansens Tegning!

Bertelsen indvender sindigt, at den gamle var dog saadan en køn Kirke, og den maa da kunne gøres i Stand. Det vil dog være Synd at rive den ned.

Men nu bliver Galskjøt ivrig, han ruller med Øjnene, ryster paa Hovedet og løfter afværgende begge Hænder og den store Paraply, han fægter vildt i Luften og banker i Flisen med Paraplyen for at slaa fast, at det skal blive en ny Kirke!

Og han faar Ret. Næste Foraar begyndte Murer Clausens Folk at bryde Klosterkirken ned; Braget af nedstyrtende Hvælvinger høres viden om.

— En hed Julidag i 1870 rygtedes det pludselig op og ned ad Algade, at Kejser Napoleon havde erklæret Preusserne Krig; Folk samledes i smaa Grupper paa Fortovene og drøftede den store Nyhed.

Nu var Timen kommet, mente mange, nu skal vi sige Tak for sidst og tage Slesvig tilbage. Politibetjent Groth lod sig interviewe paa Hjørnet. Og Regeringens afventende Holdning irriterede Folk, den nye Konge, Christian den Niende, var vist ikke til at lide paa. Begejstringen blev stor, da Amtsavisen fortalte om de første franske Sejre.

En Maanedstid efter holdt den bekendte franske Cirkus Leonard sit Indtog paa Markedspladsen. En Timestid før Premiereren, den 23. August, drog Artisterne i et malerisk Optog ned over Algade. Forrest marcherede Groth i Spidsen for det tyske Cirkusorkester, som han havde faaet til at spille Marseillaisen! Bag efter kom i en skøn Kortege alle de franske Artister, de smilede og vinkede, allerskønnest var Direktørens Datter, Mlle. Virginie Leonard.

Om Aftenen var det store Telt fyldt til Randen

af begejstrede Tilskuere, som rejste sig og klappede, naar Mlle. Virginie, ung og sød, kom susende ind i Manegen, staaende paa Hesteryggen, med et fransk Flag i hver Haand.

Cirkus var her endnu paa Sedandagen den 2. September. Tause og bedrøvede pakkede Cirkusfolkene sammen, en mørk Nat drog de ud af Byen. Det ubegribelige var jo sket; Kejseren havde overgivet sig til Tyskerne med hele sin Hær!

— 2. Pinsedag 1872 indviedes den nye Kirke i Overværelse af Minister, Bisp, Amtmand og andre store Folk. Om Aftenen samlede Borgerne paa Algade og vandrede med Musik i Spidsen hen i Kirken for at se det store, høje Rum og høre Matthisson-Hansen spille Orgel.

Seidelin kommer ned igen fra København; han besøger sin Efterfølger, Tidemand; de er Velhavere nu og handler om Herregaaarde. Han er tilfreds med den nye Kirke og skænker paany flere Tusinde blanke Kroner til dens Udsmykning. Han glemmer ikke den lille By, hvor han tjente sine første Dalere!

Kongen gør ham til Ridder, og Byraadet udnævner ham den 7. Februar 1873 til Holbæks Æresborger. Ved et Møde paa Raadhuset den 20. Maj over-

rækker Borgmester Moltke ham det pragtfulde Diplom, som nu ligger til Beskuelse paa Museet, og bagefter hyldes han ved en Borgerfest.

— Vi blader et Par Aar frem i Historiens brogede Billedbog.

Vilde Hyl skærer gennem Stilheden en Middagsstund. Er det en Damper i Havnen? Nej, det er det første Lokomotiv, som ruller frem paa det nye Jernbanespor. Der sker store Ting oppe for Enden af Nygade, Holbæk skal have en Jernbanegaard.

Algade bliver hurtig mennesketom, alle maa op og se det nye Vidunder med den ild- og røgspyende Skorsten. Saa mange Vogne det dog kan trække!

Algade oplever en ny Procession. Den 29. Juni 1875 skal Nordvestbanen indvies af Christian IX. Ved halvto-Tiden marcherer et vældigt Optog fra Markedspladsen, i Spidsen gaar Balduin Dahls Orkester fra København, derefter kommer Byraadet i sorte Frakker og Cylinderhatte, saa kommer Politikorpset, de forskellige Foreninger og Laug og Vaabenbrødre, og til sidst, under den gamle Byfane, de øvrige Borgere.

En Tribune er rejst overfor Banegaarden, her tager Orkestret og Sangforeningen Plads. Paa Kongetribunen op til Indgangen viser Majestæterne sig straks

efter Togets Ankomst. Den nye Borgmester, N. E. Hansen, tolker Byens Glæde over at faa Banen hertil og hylder Kongefamilien i varme Ord. Ni Hurraraab, Musik og Sang. Kongen siger ogsaa et Par pæne Ord, og saa ruller Toget videre til Kalundborg, mens Holbækkerne i Tusindtal myldrer gennem Nygade op til Algade.

— Til sidst et lille Aftenbillede.

Det er den 25. November 1884. Mørke Skikkelser, enkeltvis og i Flokke, iler ned ad Algade. Naar de passerer en Gaslygte, kan man se, at de er festklædte under det vinterlige Overtøj, Herrerne i Kjole og hvidt, Damerne i Silke. Nu og da ruller en Wiener-vogn gennem Gaden. Se, der kommer Konsulens! Og nu gaar Apotekerens hjemmefra! Hvor skal de hen allesammen?

Jo, i Aften indvies det nye Holbæk Teater ude i Algades vestlige Ende ved Hotel Isefjord. Fuldmægtig Nanke staar i Foyeren og tager smilende mod Lykønskninger; han har trukket det store Læs.

Skynd Dem nu til Deres Pladser, mine Damer og Herrer! Om et Øjeblik slaar Kordegn Lund an til Ouverturen!

Algade paa en Valgdag. En af Byens store Dage. Over 2000 Mennesker forsamlet paa Gadens bredeste Sted, foran Postgaarden, hvor den store gransmykkede Tribune er rejst.

Det er en kølig Aprildag i 1892. Holbækkredsen skal vælge en Folketingsmand. Lige siden 79 har Sandby-Læreren, Fogtmann, hver Gang som Venstres Kandidat vundet en let Sejr over sin Højre-Modstander, men i Aar er Stillingen uvis. Venstre staar splittet og uenigt; den ene Fløj, som Fogtmann hører til, er radikal, den anden „moderat” og villig til Forhandling. Begge opstiller Kandidat i Aar; de moderate en Gaardejer, Jens Jensen fra Brændholt.

Splittelsen giver Højre Mod. Nu eller aldrig! I sidste Øjeblik lykkes det at overtale selve Amtmanden, den gamle Politikus, Carl Bille, til at være Kandidat.

De tre Kandidater og deres Stillere faar Ordet efter Tur. Nu viser Bille sig fremmest paa Tribunen. Et Øjeblik glider hans Øjne vurderende ud over dette Hav af Ansigter, og saa begynder han. Faa Danske taler et skønnere Sprog. Sætningerne følger sig smukt og smidigt til hinanden som Blade og Blomster paa en Snerleranke, der slynger sig mod sit Maal. Man kan ikke lade være at lytte.

Han stiller sig som en bestemt Modstander af den Obstruktionspolitik, som føres af Bergs radikale Venstre og deres socialistiske Venner; nu har Provisorieaarenes golde Kampe varet længe nok, og han vil gaa ind for, at Højre indleder Forhandling med det moderate Venstre, for at vi kan faa Ende paa Forfatningsstriden.

Et stort Bifald følger ham, da han forlader Talerstolen. Han kan belægge sine Ord, siger Folk.

Men ogsaa Fogtmann er en fremragende Taler. Ham forstaar det brede Vælgerfolk bedre. Og da Valglederen foreslaar Kaaring, viser en Skov af oprakte Arme et stort Flertal for Skolelæreren. Nu forlanger Bille skriftlig Afstemning. Men saa kommer Sensationen: den moderate Jensen trækker sin Kandidatur tilbage og anbefaler at stemme paa Fogtmann,

for at man ikke ved Splittelse skal spille Kredsen i Hænderne paa Højre.

Under vældig Bevægelse i Menneskevrirmlen begynder Afstemningen, der viser, hvor farlig en Modstander Bille er: Fogtmann vælges med 1290 Stemmer, men Amtmanden fik dog 1127.

Det blev sent paa Aftenen, inden de sidste Bøndervogne rumlede ud af Gæstgiverier og Købmandsgaarde. Paa „Postgaarden” og „Isefjord” sad Holbækkerne længe ved Toddyglassene. Nederdrægtigt, at Jens fra Brændholt sprang fra; ellers havde Sejren været vis! Men Holbæk er alligevel en solid Højreby; Skolelæreren fik kun 84 Stemmer herfra mod Amtmandens 413 Holbækstemmer. Dog høres enkelte bekymrede Røster: den lille Købmand omme i Nygade, Anders Larsen, med hans „frisindede Vælgerforening”, de kan vist blive farlige nok! Og saa er der de røde, Socialisterne!

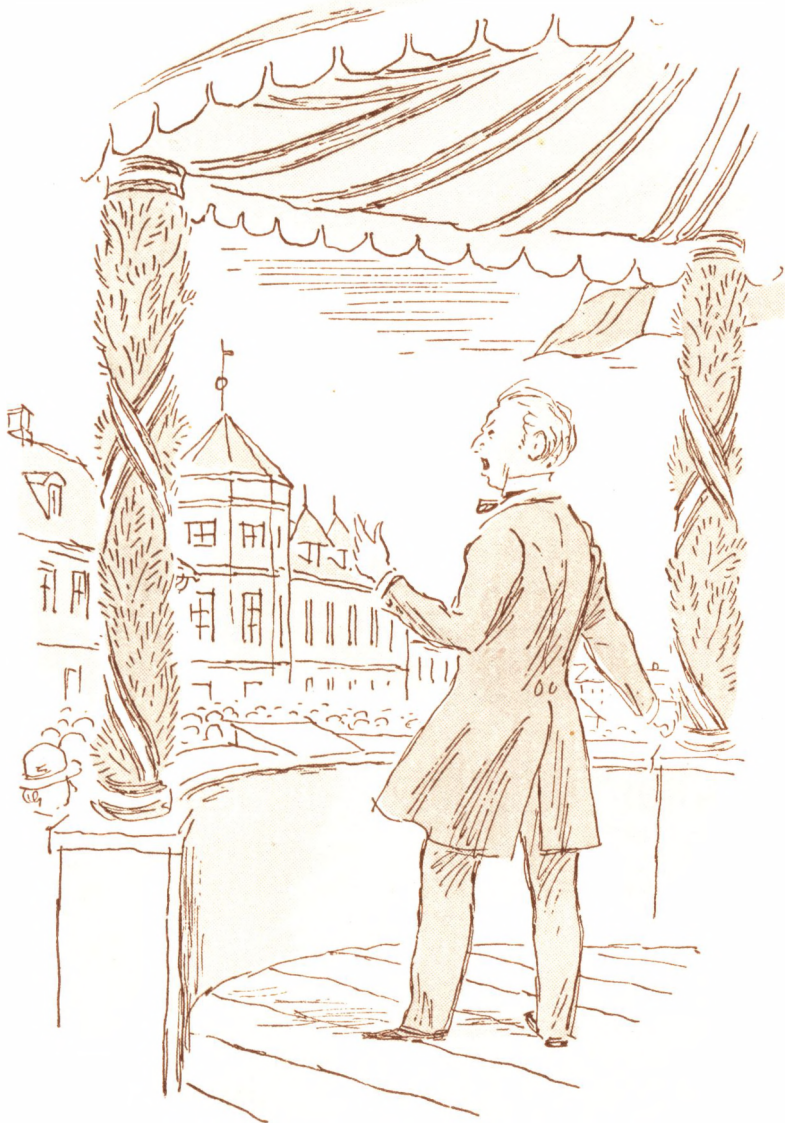
— Ja, naar de gamle Købmænd mødes paa Gadehjørnerne, har de mange Bekymringer at udveksle. Købmandsgaardenes store Tid er forbi. Kornhandelen aftager Aar for Aar, Brændevinsbrænderierne er nedlagt, Krammarkederne forbudt, der aabnes den ene Butik efter den anden med Varer, som vi havde

i vore store, blandede Forretninger: Manufaktur, Isenkram, Porcelæn, Vin, Urtekram, Tobak, Kaffe o. s. v.

Men de unge er Optimister. Holbæk klarer sig nok. Se, hvor godt den nye Dampmølle gaar! Og vi har faaet Jernbane, Telefon, Vandværk, Svineslagteri og mange Fabrikker. Inden længe har vi ogsaa nok en Bane op igennem Odsherred! Og kan vi ikke sælge Korn til England mere, saa kan vi fylde vore Magasinhuse med Foderstoffer, Frø, Kunstgødning, Jern, Cement og mange andre solide Sager, som Folk har Brug for. Vi følger med Tiden!

— Se, nu kører Amtmandens Landauer ud af Porten. I Dag er baade Kusk og Tjener i Liberi. Folk standser og kigger. Hvem er den Marineofficer ved Siden af Bille? Ja, men det er da vist Prins Valdemar! Han gør jo Tjeneste ude paa Søminen for Tiden. Se, Vognen drejer op ad Nygade; de skal nok hente nogen ved Ekspresen.

Et Rygte om kongeligt Besøg i Amtmandsgaarden breder sig. Paa det modsatte Fortov ved Farvergaarden samler sig en lille Skare af nysgerrige. Et Par virkelige Damer, som er ude paa Indkøb, skjuler deres Interesse ved paa Skrømt at studere de nyeste Kjoler i Tidemands Vinduer.

Det er nu godt, siger den ene, at vi er færdige med de frygtelige Tournyrer. Ja, siger den anden, se den smukke Mousselinskjole der med de yndige Skinkeærmer; den er ved Gud henrivende!

Og saa kommer Vognen tilbage; ved Siden af Prins Valdemar sidder Prinsesse Marie i ivrig Konversation med Bille.

Efter Frokost kører de til Søminestationen, og da de vender tilbage ved 5-Tiden, troner Prinsessen højt paa Kuskesædet og styrer med øvet Haand Forspan-det. Algade stirrer forbauset paa dette uventede Syn. Men Prinsessen morer sig dejligt og veksler stadig Bemærkninger med Herrerne bag i Vognen. De har ogsaa Prins Carl med, den senere Konge af Norge. Vognen forsvinder i Amtmandens Port; snart tændes alle Lys i Spisesalen ovenpaa. Herskaberne gaar til Bords.

— Vi tegner endnu et lille Billede af Livet paa den store Gade.

Det er fire Aar senere, i Sommeren 98, St. Hans Dag. Folk samler sig i smaa Grupper paa Fortovene op og ned ad Gaden. Man er i lyst Sommertøj og Straahat; Smaabørn i lyse Kjoler, baade Dreng og Piger, Schærf om Livet og store Straahatte med lange

Flagrebaand, morer sig med at løbe op over de utallige høje Trapper, der allevegne skyder frem paa For-
tovet, — allerbedst er Apoteker Ipsens Dobbelttrappe
— eller gynger paa Jernkæderne mellem de runde
Stenpiller foran Ollendorffs og Postgaarden.

De Voksne drøfter Dagens Betydning. Det er jo
den nye Strandpark, som skal indvies. Hvor var det
pænt af gamle Tidemand, at han saadan forærede
Byen sin Strandmark til at lave Anlæg paa! For fire
Aar siden solgte han Forretningen til den unge Aar-
huskøbmand Carl Reffs og flyttede ind paa Frede-
riksberg. Men han glemte ikke Holbæk. Og Borgme-
ster Hansen skyndte sig at samle 20.000 Kr. sammen
til at anlægge Parken for. Hvor Køerne græssede for
faa Aar siden, løber nu slyngede Gange mellem Træ-
grupper og Busketter; allevegne har man den yndig-
ste Udsigt over Fjorden.

Saa, nu kan vi høre Musikken nede fra Hjørnet
ved Vagten. Nu kommer de, nu kommer de, raaber
Børnene. Alle slutter sig til Processionen. Hist og her
triller en Barnevogn, Bedstefar med Stok paa og Bed-
stemor med Paraply vil ogsaa være med. Det er Fami-
lien Holbæk, der skal ud og indvie sin nye Have.

Og da den gamle Æresborger, Etatsraad Seidelin,

hører om denne Strandpark, viser han endnu engang, at han regner sig til Familien. Næste Foraar, 1899, skænker han 8.000 Kr. til Hjælp til en smuk og solid Pavillon derude.

— Nytaarsaften er Gaden et larmende, bølgende Virvar af vinterklædte Mennesker, og da Kirkeuret slaar tolv, bryder Fyrværkeriet løs. Rakterne tegner deres ilsomme Stjernes kud over den mørke Himmel, Skruptudser og Kinesere drøner i Portene. Ikke blot et nyt Aar, men ogsaa et nyt Aarhundrede skydes ind.
Glædeligt Nytaar!

I Dag rykker Arbejderne frem. Hver 1. Maj demonstrerer de for 8-Timers Dagen. Ikke en Flok pjaltede, forsultne Oprørere, nej, agtværdige Borgere i ordentligt Tøj. De har sat sig store Maal; det ses paa Ansigterne, især de Unges; de vil frem.

Se, hvor de fylder den brede Gade, disse tusinde Mennesker! De har Musikkorps med, baade forrest og midtvejs. „Snart dages det, Brødre, det lysner i Øst . . .” De har ordnet sig pænt paa Markedspladsen, hver Forening for sig, men naar de nu gaar ned ad Gaden, breder de sig med Koner og Børn og Gamle ud over begge Fortove. Det er ikke længer en Procession, snarere en Folkevandring.

Og saa alle disse Flag, røde, grønne, violette, hvide og blaa. Men især røde! Hist og her bæres Plakater med ildnende Feltraab, krasse Programpunkter. I

„Isefjord”s Have holdes voldsomme Taler og synges stærke Sange. Og derefter pakkes Madkurvene ud. Vi er jo alligevel i Danmark. Men — ved Byraadsvalget 1900 fik Socialisterne deres første Mand ind, og i 1929 raadede de over 2096 Stemmer og var det førende Parti i Raadet!

— Gartneren og Træskomanden mødes en Morgenstund hos Cigarhandleren. De drøfter Byens Trivsel ved en god Cigar, af dem til 3 for 25 Øre.

Saa høres der Hestetrampen; man kigger ud. Ned ad Algade kommer fire Ryttere. Det er Købmand Reffs og tre af hans Sønner.

Der skal I se, der har vi Kong Carl og Prinserne, siger Gartneren. Han sidder s'gu godt paa en Hest.

Ja, det er nu ligemeget, siger Cigarmanden, han er en dygtig Mand! Der er kommet Fart i Foretagendet derovre. Stor flot Butik, Masser af Varer, 10—12 Filialer. Saadan skulde man have det!

— Den 11. Februar 1911 faar Holbæk stort Kongebesøg. Det nye Raadhus, der er opført paa Bagsiden af Byen, skal indvies.

Efter Højtideligheden i Raadhussalen er der arrangeret en Køretur gennem Byen; Landauere og Wienervogne i alle Faconer er tilvejebragt.

Algade viser sig paany i festlig Udsmykning med alle Flag ude, og der er Trængsel ved Gadehjørnerne.

Det er en streng Tur for Kong Frederik og Dronning Louise; de skal smile og hilse og nikke til højre og venstre, skønt Holbækkerne afgjort viser større Nysgerrighed end Begejstring.

Ogsaa Kronprins Christian og Kronprinsessen, Prins Gustav og hans Søstre, Prinsesserne Thyra og Dagmar, er med i de fineste Vogne. Aldrig har Holbæk set saa megen Kongefamilie paa een Gang.

I de følgende Vogne genkender man Konseilspræsidenten, Klaus Berntsen, og Ministrene Ahlefeldt-Laurvig, Bülow og Jensen-Sønderup.

Kirken, den nye Kommuneskole, De Gamles Hjem og Sygehuset faar kongeligt Besøg; allevegne viser Kong Frederik levende Interesse og erobrer efterhaanden alle Hjærter ved sin Elskværdighed!

— Den 13. September samme Aar fik Holbæk en ny, stor Oplevelse: Den første Flyver!

Halvdelen af Byens 6000 Indbyggere strømmer ud til Ringstedvej for at se Robert Thelen give Opvisning med sit Aeroplan, og den anden Halvdel hænger ud af Tagvinduer eller kravler op paa Halvtage, jubler og vinker, da den modige Tysker i sin Ma-

skine, det bare Pindeværk og Lærred, kommer brusende ind over Algades Hustage.

Det var ogsaa i 1911, at det elektriske Lys første Gang tændtes paa Gaden; samme Aar anviste Byraadet den første Udlejningsbil Holdeplads ud for Postgaarden, og der var virkelig Folk, som med Dødsforagt kravlede op i dette underlige Køretøj og risikerede Liv og Lemmer paa en Søndagstur til Roskilde.

— Skal vi have Soldater til Holbæk? Det var i 1911 det faste Diskussionsemne. Meningerne var delte, men Byen blev til sidst tvungen til at gaa frivilligt med; de store Kaserneanlæg rejste sig Øst for Byen, og snart begyndte Infanterister og Artillerister at sætte Præg paa Gadelivet. De kaldte Folk til Vinduerne, naar de marcherede ned ad Algade om Morgen paa Vej til en Øvelse, eller naar de over Middag kom rumlende op ad Gaden med Heste og Kanoner. Regimentsmusikken gav Koncert om Søndagen foran Postgaarden. En ny Tone i Gadebilledet!

Og Tappenstreg en Juliaften! Forrest et muntert Kompagni af Dreng og anden løsgaaende Ungdom, saa to flotte, beredne Politibetjente, derefter Koefoed, den store Charmeur, og hans Musikere, højt til Hest, truttende „I Natten klam og kold“, og til sidst en

lang Hale af Holbækkere, som forsøger at marchere i Takt til Musikken.

— Jo, der er ved at komme Liv i Holbæk. Nye Firmaer dannes, en Vrimmel af mindre Forretninger vokser frem i alle Gader. Det er karakteristisk, at der op og ned ad Algade nu kun findes 2—3 Privatlejligheder i Stueetagen; alle de andre er blevet til Butikker. Gadespejlene flytter ovenpaa!

De store Forretninger moderniserer baade udvendig og indvendig. I Stedet for Støbejernsvinduer indsættes vældige Spejlglasruder, Butikken sænkes til Gadeniveauet, og de fleste udvendige Trapper forsvinder.

Saaledes ombygges i 1912 Seidelins og Tidemands gamle Forretning; Porten bliver til en Butiksrude mere paa den fine Facade. Carl Reffs er en Købmand af ualmindeligt Format, klog, reel og retlinet.

Med sine mange Filialer er Firmaet nu det største i sin Art paa Sjælland. 1913 omdannes det til et Aktieselskab med unge Ernst Reffs som Direktør.

— Torden fra Syd. De spændende Dage omkring 1. August 1914, da en Besættelse af Danmark stod lige for Døren, men lykkeligt afværgetes ved Mineudlægninger og Indkaldelse af Sikringsstyrken.

Holbæk er vrimplende fuld af Soldater. 3000 Mand

fylder Kaserne og Skoler; der indrettes Vinterkvarterer i Algades Købmandsgaarde.

Husker De den Oktoberaften, da Soldaterne skulde flytte ind? De nægtede pure at nøjes med disse daarlige og brandfarlige Pakhuslofter, og det kom til voldsomme Demonstrationer. Folk tog Parti for Soldaterne: Der er ingen Mening i at byde dem saadanne Forhold! Vi skal behandle dem ordentligt! De er jo da trukket i Trøjen for vores Skyld!

Politiet kunde ikke klare Situationen, Underofficererne skældte ud og kommanderede Mandskabet til Køjs. Forgæves. Men til sidst lykkedes det et Par Officerer at overtale de opbragte Soldater til at nøjes med Lofterne for en Nat. Og ved Midnatstid faldt der Ro over Gaden. Næste Dag kasserede Amtmanden og Obersten Magasinerne, og Resultatet blev, at Mandskabet kom til at ligge i Borgerkvarter ligesom 17. Regiment i 64. Og det blev de ikke snydt med.

Midt under Krigen fik Algade et ganske nyt Udseende: Den knudrede Brolægning ombyttedes med en ny, og de skæve, skraanende Fortove blev planeret og dækket med dejlige brede Fliser.

Den ene store, nye Ejendom efter den anden opførtes, nogle med Navn paa Facaden: Holmerhus,

Vennely, Centrum, Vagten, Holbækhus. Og i Amtmand Billes røde Gaard indrettedes et Biografteater.

Etatsraad Tidemand kom ikke til at opleve sin Forretnings 75-Aars Jubilæum i Oktober 1918; han døde to Aar før og begravedes i Holbæk under stor Deltagelse, Byraadet mødte in pleno. Paa Jubilæumsdagen skænkede Carl Reffs og Hustru Byen et Legat til Fordel for værdige trængende og til Understøttelse af unge Handelsmænd eller Haandværkere, der vil søge Uddannelse i Udlandet. Legatet, som nu er vokset til 32.000 Kr., uddeles første Gang i Aar, da Firmaet fejrer sit 100-Aars Jubilæum. Den gamle Chef flyttede til København som Kommitteret i Magasin du Nord, og Ernst Reffs tog derefter hele Huset i Brug til Forretningslokaler.

Farvergaarden maatte i 1912 vige Pladsen for et stort nyt Hjørnehus med moderne Forretninger.

Foran en af disse Butikker samles en tidlig Morgenstund i Krigens sidste Aar en lille Flok af Byens Damer. Det er længe før almindelig Aabningstid, men de venter taalmodigt. Flere og flere strømmer til, ogsaa Repræsentanter for det stærke Køn. Efterhaanden som Flokken vokser, skændes og puffes man om Retten til at staa saa nær Døren som muligt, og

Trængselen er til sidst saa stor, at to Betjente hidkaldes. Under rasende Rivninger og flammende Protester etablerer de en Kø. Et Kvarter senere er Køen vokset til over hundrede Mennesker, som nu beherskes af ialt 4 Betjente. Saa meget Politi er aldrig før set paa een Gang paa Algade.

Hvad er vel Aarsagen til disse mange Medborgeres Higen og Stræben? Hvorfor udsætter de sig frivilligt for Trængsler og Lidelser? Hvad er det for en ædel Drift, som tænder Energiens Lys i deres Sjæle og faar dem til alle at stirre længselsfuldt mod den længe tillukte Dør, som nu, endelig nu, aabnes?

Jo, for i Dag er et Kaffemærke blevet gyldigt. Og skulde man ikke med Glæde ofre Livet og fire Betjente for et Fjerdingspund ægte, duftende brasiliansk Kaffe?

— En lykkelig Dag var det, da Flagene overalt i Byen gik til Tops den 11. November 1918 Kl. 11. Nu var der endelig sluttet Vaabenstilstand.

Næste Sommer bragte en ny Festdag, Dannebrogss 700-Aars Jubilæum, Procession gennem Gaden og alle Flag hejst. Og de hejstes igen paa den store Glædesdag den følgende Sommer, da vi højtideligholdt Genforeningen med Sønderjylland. Ogsaa andre Fester

kunde nævnes: det maleriske Haandværkeroptog i 1923, Børnehjælpsdagene, Rundskuer, Høst- og Idrætsfester m. m.

Men Byen oplevede tillige i Tiden mellem de to Verdenskrige to Begivenheder, som ikke fejredes med Flag og Optog, men som dog hører til de vigtigste: ved Tveje-Merløses Indlemmelse i 1918 blev Holbæk et helt Sogn større, og to Aar efter afsluttedes en Million-Udvidelse af Havnen, Byens Livskilde.

— Da saa Virkningerne af de svære Kriseaar omkring 1930 var ved at fortage sig, fejrede Holbæk en hel Uge igennem sit 650-Aars Købstadjudilæum.

Det var oprindelig Tanken, at Algade skulde have dannet Midtpunktet i disse Festligheder som Skueplads for et stort gammeldags Marked, men det blev desværre ikke til noget.

Alligevel blev Hovedgaden ikke narret. Hver Dag i Festugen drog et eller andet Optog ned ad Gaden. To skal nævnes her: Tusinde Skolebørn bragte deres Fødeby en Lykønskning paa Raadhuspladsen og drog derefter ned ad Algade; et henrivende Syn, de sommerklædte glade Børn med Blomsterkranse og grønne Grene. Den gamle Bys grønne Fremtidshaab.

Og dernæst det store historiske Optog. En herlig

stille Sommeraften. Op og ned ad Algade bølger de rød-hvide Bannere. Mennesker i Tusindvis fylder Fortovene. Vi venter. De maa snart være her!

Fra Klosterstræde kommer Sortebrødrene i Procession, de vil ogsaa hylde Kongen. Nu farer en Flok Drengene frem fra Hjørnet ved Vagten. De kommer! De kommer! Klappen af hundrede Hestehove. Hornsignaler. Der er de! Dronning Agnes og Drengekongen Erik Menved, fulgt af Rigets Stormænd.

Frem triner Borgmester og Lensmand og hilser de Kongelige Velkommen, hvorpaa den unge Herre naadigt overrækker dem en Pergamentrulle med Privilegier for den nye Købstad, Holbæk. Vi Indbyggere hilser den kongelige Gave med Jubel.

Det ser storartet ud. Vi ser slet ikke Skiltene med Holbæk Mejeri og Politikens Kiosk bag Kong Erik og hans Følge. Vi tror paa Fru Jacobis farveprægtige Middelaldermaleri.

Og Toget drager videre, ud til Slottet.

— Saa gik der tre Aar, tre lykkelige Aar for Byens Erhvervsliv. Fremmede kunde se, hvorledes Butikkernes Udstilling og Reklamering blev stadig mere moderne. Den nære Forbindelse, man dengang havde pr. Bil og Tog til Hovedstaden, betød ganske vist

en haard Konkurrence, men vore hjemlige Forretningsfolk tog Kampen op og sørgede for, at deres Butikker og Lagre altid var rigeligt og rigtigt forsynet.

I det gamle Algade-Firma med de hæderkronede Navne paa Facaden indtraadte 1926 som Kompagnon Købmand P. Bursche, og efter Seniorchefen, Carl Reffs' Død i 1935 har Bursche fortsat Firmaet som Ene-Indehaver.

I 1939 var de lykkelige Tider forbi. En ny Verdenskrig brød ud, og denne Gang gik Ulykken og Sorgen ikke Danmarks Dør forbi.

Meget har den gamle Gade oplevet i de 700 Aar, den har eksisteret: Valdemar Sejr paa Vej ud til sin Borg, Dronning Margrethe og unge Kong Erik med et broget Følge af Riddere og Gejstlige, Svenskere, Englændere, Spanioler og andre fremmede Krigsmænd i dundrende Optog, Munke i Procession, Slotshøvedsmænd og Fogeder, Latinskolepeblinge med Majløv, Haandværkere som flytter Laugsskilt, Kongebesøg, Soldatermodtagelser, Borgerfester og mange andre brogede Optrin. De graa Hverdage med Liv og Travlhed i Butikkerne og paa Fortovene, mens Biler af alle Slags farer op og ned ad Gaden.

[56]

Men ogsaa Sorgens og Ulykkens bitre Dage, naar store Brande flammede op, naar svære Sygdomme smittede fra Hus til Hus, naar alle Flag vajede paa halv Stang som sidste Æresbevisning for en god Borger. Og aldrig glemmes to skæbnetunge Dage: 9. April 1940 og 29. August 1943!

Kære gamle Gade, Alfarvej og Livsnerve i en levende og vaagen Købstad!

Markedsplads for den evige Byttehandel mellem Borger og Bonde!

Hjemstavn for Købmænd og Haandværkere!

Mange smaa Genrebilleder har vi i denne lille Bog søgt at tegne af Livet i Hverdag og Fest mellem dine Husrader gennem hundrede Aar!

Men du har endnu det bedste tilbage! En Dag vil du opleve, at Flagene hejses foran hvert eneste Hus, mens glade Mennesker iler fra Dør til Dør og lykønsker hverandre: Der er sluttet Fred! Krigen er endt! Nu faar vi vor Frihed og Selvstændighed tilbage!

Algade! Byens Moder! Den Dag bliver en af de største og lykkeligste i din aarhundredgamle Historie!

*M*ine Kilder er gamle Borgeres Fortælling, de lokale Dagblade, Jac. Sørensens Erindringer: *Holbæk i gamle Dage* („*Fra Holbæk Amt*” 1936), Carl Koefoeds „*Minder fra det gamle Holbæk*”, Reffs’ *Jubilæumsskrift* 1918, min egen „*Holbæk Købstads Historie*” I—II, *Brandforsikringsprotokoller* og *Papirer paa Holbæk Museum*.

For at de enkelte Historier og Skitser kunde virke som Genrebilleder, har jeg sat lidt Farvetoner paa Tegningen i Form af smaa Replikker og anden litterær Staffage. Meningen var jo ikke at skabe et videnskabeligt Værk, men snarere at skrive en Kærlighedserklæring til den gamle, evigunge Gade, der paa en ganske enestaaende Maade præger Byen.

Jeg er Hr. Købmand Bursche taknemmelig for Opgaven. Bogen skulde give Billeder af Algades Historie gennem de sidste hundrede Aar og udsendes som en Opmærksomhed til Forretningens Venner og Forbindelser i Anledning af Jubilæet. Ikke et Festskrift af den sædvanlige Facon. Tværtimod ønskede Købmanden sin Forretning omtalt saa lidt som muligt. Jeg beder om Tilgivelse for, at jeg ikke helt har kunnet føje ham heri; Firmaet har spillet saa vigtig en Rolle i Byens Forretningsliv i de hundrede Aar, og dets tre store, gamle Mænd, Seidelin, Tidemand og Reffs, har betydet saa meget for Byen, at hverken Gadens eller Byens Historie kan skrives, uden at deres Navne nævnes med Hæder.

A. T.

*Denne Bog er udgivet af P. Bursche i
Anledning af Firmaet Carl Reffs 100-Aars
Jubilæum*

10. Oktober 1943.

Trykt i 1000 Eksemplarer, hvoraf dette er

Nr. 145

Trykt hos S. M. Olsen, Holbæk